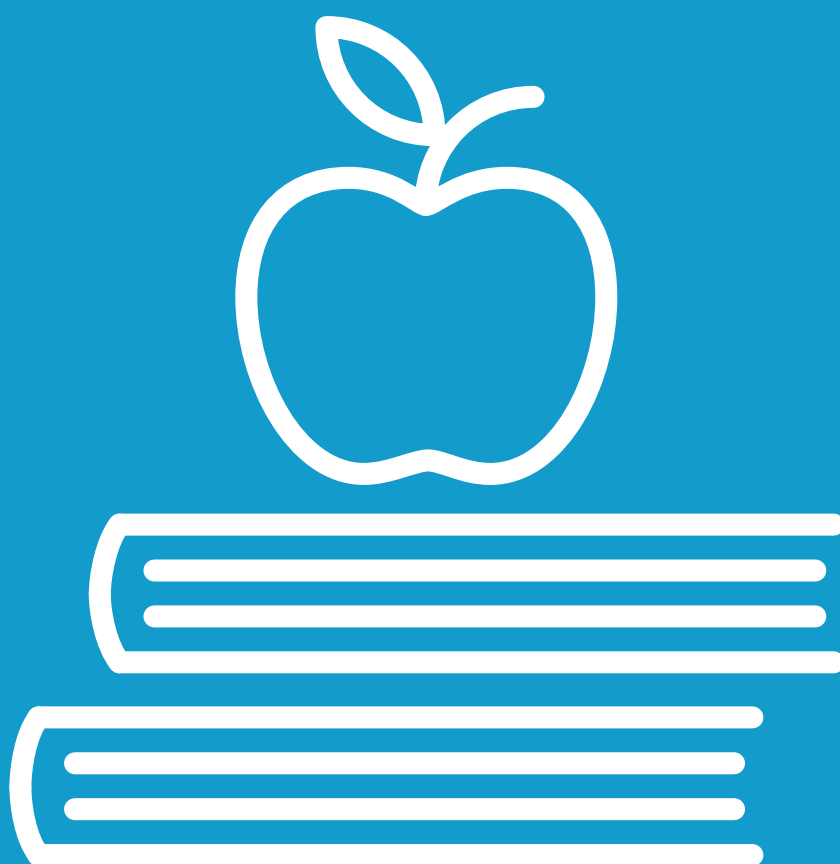

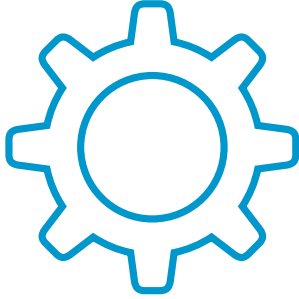
Tusentals ingenjörer knackar på högskolans dörr

– Utan resurser blir kompetenssatsningen en chimär

Sveriges
Ingenjörer

Sammanfattning

Nu lägger regeringen fram den största frihets- och trygghetsreformen på svensk arbetsmarknad i modern tid. Så lät det när utbildnings- och arbetsmarknadsministern tidigare i år presenterade det nya omställningspaketet. Det handlar om att det ska vara möjligt att studera med ett studiestöd som motsvarar minst 80 procent av lönen. Regeringen har i flera sammanhang lyft fram ingenjörernas behov av kompetensutveckling, exempelvis inom AI.

Problemet är bara att ingenjörers efterfrågan på kompetensutvecklande kurser kommer att öka i en omfattning som högskolorna inte är redo att möta. För att inte hela reformen ska gå om intet krävs såväl förändringar i högskolornas arbetssätt som i en långsiktig finansiering. På så sätt kan det livslånga lärandet bli lärosätenas fjärde uppgift.

De stora teknikskiften som pågår i samhället med bland annat digitalisering och hållbar omställning tydliggör behovet av ett återkommande lärande för ingenjörer.

18 procent av ingenjörerna tror att de kommer att återvända till högskolan för att kompetensutveckla sig under de närmaste 3 åren. Det motsvarar 12 000 ingenjörer per år, hälften av dem planerar att läsa en teknisk kurs. En jämförelse med antalet ingenjörer som årligen återvänder till högskolan idag visar att antalet kan förväntas öka fyra gånger.

Högskolan är inte redo att möta en så kraftig ökning av antalet yrkesverksamma. I intervjuer med fem universitet med teknisk utbildning framkommer att de flesta inte har några eller endast en ny kurs att erbjuda yrkesverksamma ht 2022/vt 2023. Det är endast KTH som har ambitionen att erbjuda åtminstone 100 nya anpassade kurser för yrkesverksamma. Utan tillkommande resurser kan inte heller KTH tillhandahålla dessa framöver.

Det finns en medvetenhet om i vilken riktning högskolorna behöver gå, bland annat mot fler tillgängliga och kortare kurser. Flera lärosäten är dock anmärkningsvärt långt ifrån målet. Mycket arbete och många olösta frågor återstår innan livslångt lärande kan bli en naturlig och tillräcklig del av den ordinarie verksamheten.

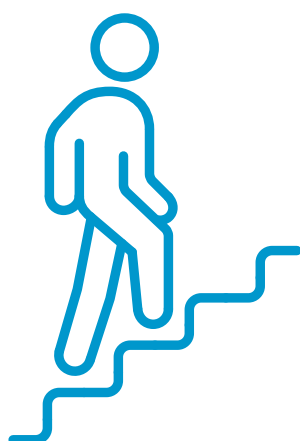
Författare:

Johan Sittenfeld, utredare och
opinionsbildare Sveriges Ingenjörer

Regeringen förtydligade lärosätenas ansvar för det livslånga lärandet i Högskolelagen och anslog 2021 tillfälliga resurser som har hjälpt verksamheten att komma i gång. Trots det uppger lärosätena att de korta kurserna för yrkesverksamma går med förlust och inte kan drivas vidare utan ytterligare finansiering.

För att högskolorna ska klara av att årligen vidareutbilda tusentals ingenjörer utan att det påverkar programutbildningarnas finansiering negativt måste staten fortsatt garantera långsiktiga resurser för det livslånga lärandet.

Högskolans nuvarande uppdrag omfattar utbildning, forskning och samverkan. Sveriges Ingenjörers bedömning är att lärosätena inte klarar att också bedriva en fjärde uppgift, kompetensutveckling av yrkesverksamma, utan specificerade medel.

Summary

The government is now presenting the largest reform in the Swedish labour market in modern times. This is how it sounded when the Ministers for Education and Employment presented the new adjustment package earlier this year. It is about making it possible to study with a student grant that corresponds to at least 80 percent of the salary. The government has in several contexts highlighted the engineers' need for skills development, for example in AI.

The only problem is that engineers' demand for skills development courses will increase to an extent that the universities are not ready to meet. For the entire reform not to go to waste, changes are required in the way universities operate as well as in long-term funding. In this way, lifelong learning can become the universities' fourth task.

The major technological shifts that are taking place in society, including digitalisation and sustainable change, clarify the need for recurring learning for engineers.

18 percent of the engineers believe that they will return to the university to develop their skills over the next 3 years. This corresponds to 12,000 engineers per year, where half of them plan to take a technical course. A comparison with the number of engineers who return to the university annually today to study a technical course shows that the number can be expected to increase four times.

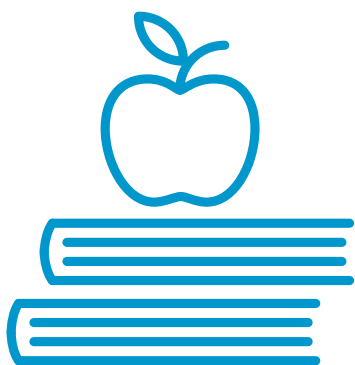
The university is not ready to face such a sharp increase in the number of professionals. Interviews with five technical colleges show that most have no or only one new course to offer professionals in autumn 2022/spring 2023. Only KTH has the ambition to offer at least 100 new adapted courses for professionals. Without additional resources, KTH will not be able to provide these in the future.

There is an awareness of the direction in which the universities need to go, among other things towards more available and shorter courses. However, several higher education institutions are remarkably far from the goal. A lot of work and many unresolved issues remain before lifelong learning can become a natural and sufficient part of regular activities.

The government clarified the higher education institutions' responsibility for lifelong learning in the Higher Education Act in 2021 and allocated temporary resources that have helped the business get started. Despite this, the higher education institutions state that the short courses for professionals are run at a loss and cannot be continued without additional funding.

For the universities to be able to further train thousands of engineers every year without adversely affecting the funding of the program programs, the state must continue to guarantee long-term resources for lifelong learning.

The university's current assignments include education, research and collaboration. Sveriges Ingenjörer's assessment is that the higher education institutions are not able to also carry out a fourth task, competence development of professionals, without specified funds.

Inledning

Det nya omställningsavtalet, med bland annat ett nytt offentligt studiestöd, är en utmärkt grund för att öka intresset för det livslånga lärandet i arbetslivet. För att det ska bli den viktiga kompetensreform som var parternas avsikt, och som regeringen har sagt att den är, krävs att det finns kvalificerad utbildning tillgänglig i den utsträckning som efterfrågas.

Frågor om kompetensförsörjning och livslångt lärande har varit viktiga i flera decennier men under senare år har behoven blivit alltmer uppenbara. Digitalisering och hållbar omställning påverkar både näringsliv och offentlig sektor i hög grad och tydliggör behov av ett kunnande med en delvis annan inriktning liksom ett fortsatt lärande.

Förändringen innebär både att befintliga verksamheter effektiviseras och görs mer hållbara och att vissa sektorer genomgår större omställning där tekniker helt eller delvis ersätts med andra. Kända exempel på det senare är elektrifieringen av transportsektorn och planerna på fossilfri ståltillverkning.

Den tekniska utvecklingen gör att efterfrågan på ingenjörer med vissa inriktningar ökar, men också att behovet inom andra specialiseringar minskar. Efterfrågan kan till viss del tillgodoses genom förändringar i grundutbildningen men betydligt större potential finns i att vidareutbilda de över 200 000 redan yrkesverksamma högskoleutbildade ingenjörerna.

Syftet med rapporten är att undersöka hur stor ingenjörernas efterfrågan på utbildning är och om högskolornas utbud av kurser för yrkesverksamma är så stort att det nya studiestödet verkligen kan bli den kompetensreform som regeringen säger.

Resultaten är hämtade från enkäten Ingenjörbarometern 2021, panelfrågor till medlemmar i januari och maj 2022 samt intervjuer med företrädare för fem lärosäten.

Behovet av ingenjörskompetens är stort

Ingenjörerna som yrkesgrupp är hett eftertraktade på arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland Sveriges Ingenjörers medlemmar ligger på en mycket låg nivå. För april är siffran 0,9 procent. Det är den lägsta arbetslösheten för ingenjörer under de senaste nästan 10 åren, och tangerar det tidigare lägsta värdet från december 2018. Efterfrågan på ingenjörer är således på en historiskt hög nivå.

Behovet av ingenjörer verifieras också av SCB:s arbetskraftsbarometer som visar att 5 av 10 utbildningar som flest arbetsgivare uppger att de behöver öka antalet anställda med är ingenjörsutbildningar. Inom flera utbildningsinriktningar, el, elektroteknik och datateknik, är det hela 80 procent av arbetsgivarna som upplever ett ökat behov på 3 års sikt.

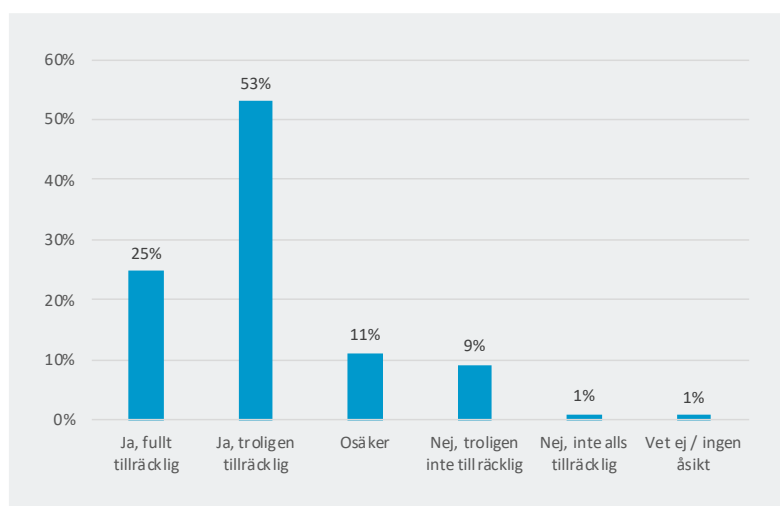
Var femte ingenjör tvivlar på sin kompetens

Den snabba tekniska utvecklingen förändrar kontinuerligt arbetsmarknaden för ingenjörer. Kunskaper som inte uppdateras blir föråldrade. Ett exempel är att ett stort antal ingenjörer arbetat med teknik kring förbränningsmotorer och i takt med att elektrifieringen tilltar blir dessa kunskaper allt mindre efterfrågade på arbetsmarknaden. Men det gäller även inom andra områden där till exempel AI får en allt större utbredning.

I förra årets Ingenjörbarometer tillfrågades medlemmarna i Sveriges Ingenjörer om de trodde att de hade tillräckliga kunskaper för att klara sitt jobb inom tre år. En klar majoritet trodde det, men var tionde trodde inte det och ytterligare 10 procent var osäkra. Det innebär att sammanlagt cirka 20 procent av de svarande var osäkra eller tvivlade på att de hade tillräcklig kompetens för att klara sitt jobb tre år framåt i tiden. Om svaren är representativa för hela ingenjörs kåren motsvarar det drygt 40 000 ingenjörer.

Givet att arbetsgivarna redan idag uppger att de har svårt att rekrytera ingenjörer och att behovet med största sannolikhet kommer att öka med digitaliseringen och den gröna omställningen visar dessa svar på det stora behovet av kompetensförstärkning för de yrkesverksamma.

Långt ifrån alla anser att kompetensen är tillräcklig

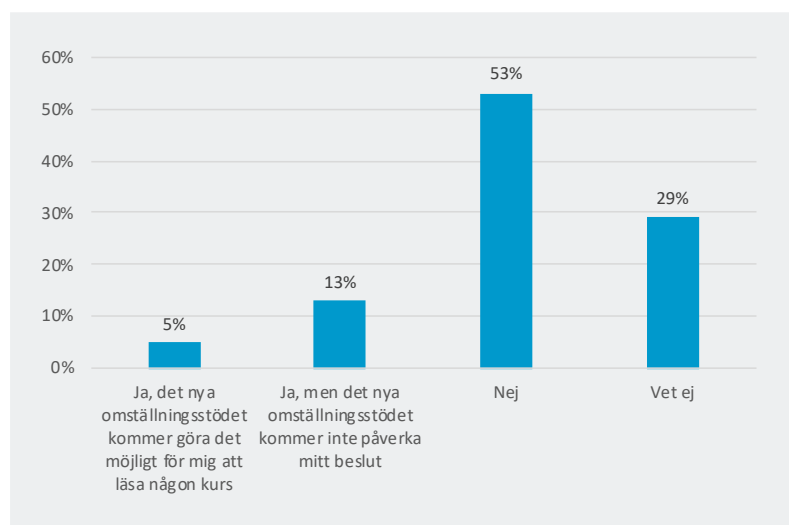
Fråga: Bedömer du att din kompetens idag är tillräcklig för de arbetsuppgifter du ser framför dig om tre år?

Källa: Ingenjörbarometern 2021.

Ingenjörerna vill utbilda sig

Det finns ett relativt stort intresse bland de yrkesverksamma ingenjörerna för att kompetensutveckla sig. I Sveriges Ingenjörers medlemspanel uppger totalt 18 procent av de svarande att de tänkt återvända till högskolan eller universitetet inom tre år.

Stort intresse för att läsa en kurs i högskolan

Fråga: Tror du att du under de närmaste 3 åren kommer att läsa någon kurs/kurser vid universitet eller högskola?

Källa: Sveriges Ingenjörers medlemspanel.

Om svaren i panelen är representativa för alla ingenjörer innebär det att cirka 12 000 yrkesverksamma ingenjörer årligen tänkt sig att återvända till högskolan för att läsa en kurs under de närmaste tre åren. Omkring hälften, 6 000, planerar i så fall att läsa en teknisk kurs.

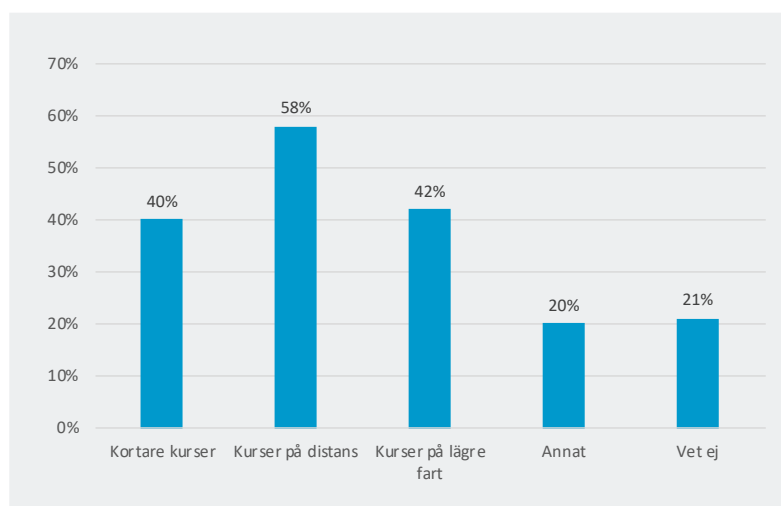
Samtidigt är det möjligt att efterfrågan blir ännu större. I panelundersökningen framkom att majoriteten av medlemmarna, 86 procent, inte känner till det nya omställningsstudiestödet. Dessutom framgår att 29 procent av de svarande inte vet om de kommer att läsa en kurs eller inte.

Kursernas upplägg spelar roll

Om ingenjörerna kommer att läsa en kurs eller inte beror i många fall på hur kurserna är upplagda. Yrkesverksamma ingenjörer vill ofta ha möjligheten att läsa kurser på distans, i kortare block och med lägre studietakt. Hur stor efterfrågan blir avgörs därför till en del av hur högskolorna och universiteten utformar kurserna. Nära 60 procent anger till exempel att distanskurser skulle kunna få dem att studera.

För den som arbetar blir flexibla kurser mer intressanta

Fråga: Vad skulle få dig att studera under de närmsta tre åren? (Fler än ett svarsalternativ möjligt)

Källa: Sveriges Ingenjörers medlemspanel.

Efterfrågan på fort- och vidareutbildning förefaller alltså vara stor bland ingenjörer. Deras redan höga kunskapsnivå gör också högskolan till den naturliga utbildningsanordnaren. Det betyder med all sannolikhet inte att ingenjörer kommer att behöva en omfattande fortsatt utbildning. Den absoluta merparten av deras kunnande är av varaktig och generell karaktär och därmed i högsta grad giltig trots pågående tekniskiften. Men för att komplettera med det senaste eller inom en specialisering kommer spetsutbildningar att fylla ett viktigt behov.

Utbudet av kurser idag

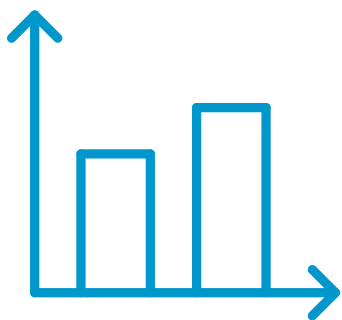
Idag ger högskolorna kurser för yrkesverksamma på flera olika sätt. Det handlar om så kallad öppen nätbaserad utbildning (motsvarande MOOC, Massive Online Open Course) där lärosätena har möjlighet att nå många individer med en begränsad insats. Det finns också fristående kurser vilka kan läsas av såväl grundutbildningsstudenter som yrkesverksamma. Även kurser inom ramen för utbildningsprogram (till exempel en ingenjörsutbildning) kan läsas av andra i mån av plats. En arbetsgivare som har intresse av att låta många anställda utbilda sig inom samma område kan betala för att högskolan sätter samman en skräddarsydd uppdragsutbildning.

Öppna nätbaserade kurser kan visserligen följas av många men det saknas som regel interaktion mellan lärare och student och det är bara en bråkdel av de som påbörjar en utbildning som också fullföljer den.

Ett problem med fristående kurser är att de ofta är lite för omfattande för att läsas av den som samtidigt arbetar, särskilt då de som regel förutsätter fysisk närvaro. Det är också ett faktum att andelen utbildningsplatser på fristående kurser minskade under många år. I stället har satsningarna ökat på program, vilka är mer svårtillgängliga för den yrkesverksamme. Sedan 2017/18 har andelen fristående kurser ökat något men de är betydligt vanligare inom humaniora och samhällsvetenskap än inom teknik.

Endast ett par procent av de så kallade helårsprestationerna utgörs av uppdragsutbildning. Det är en utbildningsform som är efterfrågad av vissa arbetsgivare men förutsätter att det finns många anställda som har behov av att lära sig samma sak och är därför inte anpassad för att tillgodose individuella utbildningsbehov. Det är också svårt för högskolorna att frigöra personella resurser för att utveckla dem. De största finansierarna av uppdragsutbildning är myndigheter medan företagen 2019 bara stod för 7 procent av högskolornas intäkter för sådan utbildning. Med den utformning som uppdragsutbildningen har idag är företagens intresse alltså mycket litet.

En justering och ett tillgängliggörande av befintliga kurser för att erbjudas som fristående kurser även mot yrkesverksamma bör vara vägen framåt för svenska lärosäten. Det betyder att kurserna inte kan vara för omfattande för att läsas parallellt med arbete, att de till en del kan följas digitalt och att de kan läsas vid fler tillfällen under året.

Tusentals ingenjörer vill återvända till högskolan

En skattning av antalet återvändare

Det saknas officiella siffror över hur många ingenjörer som återvänder till högskolan för att läsa en teknisk kurs. Universitetskanslersämbetet, UKÄ, för statistik över återkommande studenter efter examen och visar andelen registrerade som är återvändare till studier efter att ha varit frånvarande minst tre sammanhängande terminer efter examen. Sett över en 20-årsperiod framträder en markant ökning av återvändarna, från ungefär 10 000 individer år 2001 till drygt 35 000 år 2020. Som andel av totalt antal registrerade respektive år betyder det en ökning från 3,3 till 9,2 procent.

Uppgifterna finns tillgängliga per lärosäte men inte för enskilda ämnesområden. Vi kan alltså inte se hur många av dessa som återvänder för att läsa en teknisk kurs och det framgår inte heller av statistiken vilken utbildningsbakgrund dessa återvändare har.

För att ändå få en uppfattning om hur många återkommande studenter som avser att läsa teknik kan vi betrakta de två lärosäten som endast utbildar inom teknik. Då framträder en helt annan bild. På KTH utgjorde återkommande år 2020 bara 1,8 procent av de registrerade studenterna, eller 257 individer. På Chalmers var siffrorna 2 procent respektive 218 individer. För att få en grov uppskattning av hur många av samtliga återvändare som läser teknik antar vi att de står i proportion till hur omfattande teknikutbildningen är på respektive lärosäte. Läsåret 2020/21 examinerades 7 339 civil- och högskoleingenjörer från samtliga lärosäten. Från KTH var det 1 588 och från Chalmers 1 092 examinerade. Dessa två lärosätens sammanlagda andel av de examinerade ingenjörerna var alltså $(1\,588 + 1\,092) / 7\,339 = 37$ procent. Givet detta antagande blir antalet återvändare för att läsa teknik $(257 + 218) / 0,37 = 1\,300$ individer.

Med dessa antaganden är det alltså bara 1 300 av de totalt 35 000 återvändande som läste en teknikkurs. Med all säkerhet var det fler ingenjörer som återkom för studier men då för att läsa en kurs i ett icke-tekniskt ämne.

Så många ingenjörer har tidigare återvänt

En enkät till våra medlemmar visar att 34 procent av dem som varit yrkesverksamma minst två år någon gång under yrkeslivet återvänt för att läsa en kurs i högskolan. Kurser i ämnen som breddar kompetensen inom till exempel ekonomi eller juridik dominerar, men det är också många som anger att de läst en teknisk kurs. Detta resultat kan förefalla motsäga de statistiska uppgifterna ovan men om man betraktar antalet som återvänt över yrkeslivets alla år är det trots allt relativt få personer som återkommer ett visst år, vilket framgår nedan¹.

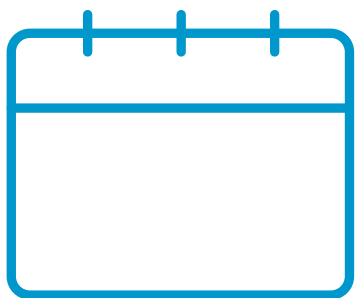
Av medlemmar som återvände till högskolan var det 44 procent som läste en tekkurs. Notera att det är en något lägre nivå än den andel som nu vill läsa tekniska ämnen. Låt oss för enkelhets skull utgå ifrån det antal civil- och högskoleingenjörer som finns idag, vilket är ungefär 200 000. Eftersom antalet ingenjörer har ökat kraftigt innebär detta en viss överskattning av antalet som återvänt tidigare.

Överfört till hela gruppen av yrkesverksamma ingenjörer skulle det betyda att $0,34 \cdot 0,44 \cdot 200\,000 = 30\,000$ personer kan ha läst en teknisk kurs på högskolan efter examen. Om vi utgår ifrån att vissa individer kan ha återkommit mer än en gång och därför antar att det i snitt sker två gånger under yrkeslivets 40 år betyder det att $30\,000/20 = 1\,500$ ingenjörer återkommit varje år för att läsa en teknisk kurs.

Givet dessa två skattningar, baserade på statistik från UKÄ (1 300) och uppgifter från våra medlemmar (1 500), kan det vara mellan 1 200 och 1 600 ingenjörer per år som tidigare återkommit för att läsa en teknisk kurs i högskolan.

Om vi jämför detta antal med de 6 000 ingenjörer som nu årligen är intresserade av att läsa en teknisk kurs i högskolan innebär det alltså att efterfrågan kan bli ungefär fyra gånger så stor som idag. Resultatet indikerar tydligt att antalet ingenjörer som kommer att återvända till högskolan för studier i tekniska ämnen ökar kraftigt.

¹ Frågorna är ställda till 2 000 individer ingående i Sveriges Ingenjörers så kallade medlemspanel med en svarsfrekvens på 45 procent.

Högskolorna långt ifrån redo

Ett resultat av den senaste forskningspolitiska propositionen var att riksdagen i början av 2021 fattade beslut om att förtydliga högskolornas uppdrag gällande livslångt lärande. Våra intervjuer med företrädare för ett antal universitet visar på en medvetenhet om att förväntningarna när det gäller livslångt lärande har ökat väsentligt.² Men anmärkningsvärt få lärosäten har ännu anpassat kursutbudet.

Digital kompetens efter pandemin

Pandemin har medfört nya arbetssätt som har varit steg i rätt riktning. Högskolorna har i hög grad bedrivit undervisningen på distans, vilket har gett dem erfarenhet av att använda digitala verktyg. Det är en fördel när de ska skapa digitala kurser för yrkesverksamma. Att många anställda varit i korttidsarbete och därmed haft tid att utveckla sin kompetens har också stimulerat utvecklingen av såväl kurser som plattformar där kurser från olika högskolor presenteras. Trots det finns problem som måste lösas.

Kursinnehållet måste vara relevant

De ökade förväntningarna på livslångt lärande kommer att medföra betydande förändringar i lärosätenas arbetssätt. Arbetet med att göra om och anpassa kurser kräver både tid och resurser, vilket blir särskilt tydlig på de tekniska högskolorna och universitetens tekniska fakulteter. Dessa har nästan enbart erfarenhet av att utbilda programstudenter men inte av att ge fristående kurser.

För lärare är det lätt att vara fast i tankesätt som passar unga programstudenter. För den lärare som saknar arbetslivserfarenhet utanför akademien kan det vara särskilt svårt att se vilka de yrkesverksammas behov är.

Parternas förslag till reformering av utbildningssystemet mot bakgrund av omställningsstudiestödet³ förutsätter att innehållet i kurserna utvecklas i samverkan mellan lärosäten och företag. Mälardalens universitet har exempelvis startat en electrification hub i samverkan med såväl Uppsala universitet som ABB, Alstom och Epiroc med flera. Här ska det från 2023 finnas kurser även för yrkesverksamma. Till stor del återstår dock arbetet att arrangera denna gränsöverskridande samverkan även om det finns idéer om hur den ska ske på de intervjuade högskolorna.

² Intervjuer har gjorts med Anders Johansson, Kungliga tekniska högskolan, Ulrika Lundqvist, Chalmers tekniska högskola, Lena Strålsjö, Uppsala universitet, Stefan Eck, Mälardalens universitet och Karin Bredin, Linköpings universitet.

³ Parternas förslag om utbildningsutbud och validering med anledning av det nya huvudavtalet och omställningsstudiestödet, LO, PTK, Svenskt Näringsliv, mars 2022.

Anmärkningsvärt få lärosäten har anpassat kursutbudet

För att ingenjörerna ska vilja och kunna återvända till högskolan behöver kurserna anpassas. Antagningen måste kunna göras vid fler tillfällen. En stor arbetsuppgift blir att, i enlighet med parternas förslag, tillgängliggöra kurserna mer flexibelt och till stor del på distans för den nya målgruppen. Det krävs även ett arbete för att anpassa innehållet i befintliga kurser och utveckla nya.

Intervjuer med företrädare för ett antal universitet visar på stor spridning vad gäller antalet kurser som anpassats under läsåret 2021/22 för att kunna ges höstterminen 2022 eller vårterminen 2023. Fyra av fem lärosäten har inga nya, alternativt endast en ny kurs för yrkesverksamma denna period. Som exempel har Chalmers endast en ny kurs, som dessutom är en MOOC. De befintliga kurser som riktar sig bland annat till yrkesverksamma är inte ytterligare anpassade för att passa dem. Det är, enligt Chalmers, också oklart vad som kan erbjudas 2023. Uppsala universitet har inga nya kurser utöver de som finns sedan tidigare, vilket är ungefär 20 stycken. KTH är den högskola som sticker ut med sin ambition att hösten 2022 erbjuda åtminstone 100 nya anpassade kurser för yrkesverksamma varav de flesta är rensade varianter av programkurser. KTH är också det lärosäte som valt att under 2022 gå med kraftigt underskott för att bygga upp verksamhet för att visa vad som är möjligt att erbjuda om finansiering finns. Mindre lärosäten har dock inte denna möjlighet. Från KTH uppges samtidigt att satsningen på långsiktigt lärande inte kan fortsätta om fortsatta resurser inte ges.

Från Linköpings universitet aviseras att en ökning av antalet kurser för yrkesverksamma är på gång. Vid Uppsala universitet görs en internremiss och en kartläggning inför en eventuell start av idéutveckling av nya kurser. Mälardalens universitet jobbar med kurser utifrån en projektfinansiering de tidigare erhållit från KK-stiftelsen. Chalmers tänker generellt mer i termer av teknikområden som leder till forskning, grundutbildning och livslångt lärande. Dessutom lyfter de fram att Vinnovas arbete med ett kunskapslyft inom klimatomställning kan medföra en utveckling av fler kurser.

Det arbete som pågår på fyra av fem intervjuade lärosäten kommer först längre fram att resultera i kurser i väsentligt ökad omfattning. Givet att efterfrågan på kompetensutveckling ökar nu står dessa lärosäten inte redo att möta den. Inte heller KTH kan klara uppgiften på längre sikt om inte nya resurser förs till.

Finansieringen är inte hållbar

Särskilda medel är anslagna för 2021–23, därefter finns ingen lösning på finansieringen. Redan idag är den otillräcklig för att verksamheten ska gå runt trots de särskilda resurserna. Att uppdragsutbildningen ska kunna öka sin attraktivitet så mycket att den kan stå för en tillräcklig del av lärosätenas intäkter är inte troligt.

Mot bakgrund av den bristande finansieringen har många högskolor inte kommit särskilt långt i sitt arbete för att erbjuda anpassade kurser. Vi måste konstatera att högskolan som helhet inte är redo att från 2023 ta emot en kraftigt ökad tillströmning av yrkesverksamma som vill kompetensutveckla sig.

Detta behöver göras

Högskolorna står inför ett omfattande arbete för att redan 2023 erbjuda kurser för yrkesverksamma i en betydligt högre grad än vad som sker idag. En ökning av antalet ingenjörer som årligen behöver återvända till högskolan med fyra gånger är möjlig. Därtill kan fler återvändare till högskolan tillkomma givet det nya omställningsstudiestödet. För att en sådan tillströmning ska kunna hanteras anser Sveriges Ingenjörer att ett antal åtgärder krävs.

Åtgärder för *lärosäten* att skyndsamt hantera:

- Att universitet och högskolor utformar **fler kurser som är tillgängliga för yrkesverksamma**. Det betyder att kurserna inte kan vara för omfattande för att läsas parallellt med arbete, att de till en del kan följas digitalt och att de kan läsas vid fler tillfällen under året.
- Att högskolorna i första hand utgår ifrån befintliga kurser som efter anpassning erbjuds som **fristående kurser**. Det kommer delvis också behövas utveckling av helt nya kurser. Dessa bör byggas upp i **moduler** så att varje individ kan läsa just det den behöver.

Åtgärder för *regeringen* att skyndsamt hantera:

- Att regeringen lämnar besked om en **höjd total finansiering till högskolorna** som speglar att det livslånga lärandet blir en betydande del av deras uppdrag. Det räcker inte med engångsinsatser motsvarande anslaget för perioden 2021–23. Dessa riktade medel har underlättat framtagning av nya kurser och undervisningsmetoder men redan idag går högskolorna back på korta kurser. Utan långsiktig finansiering kommer flera av dessa inte att kunna ges efter 2023.
- Att ersättning för kompetensutveckling ges i form av **öronmärkta medel** specifikt för det livslånga lärandet. Det går att ifrågasätta särskilt styrda resurser utifrån att det andas en misstro mot högskolornas förmåga att själva fördela medel och för att det vore orimligt att precisera ändamålet med lärosätenas samtliga resurser. Å andra sidan finns en uppenbar risk att högskolorna annars prioriterar programutbildning då den är en säkrare inkomstkälla.
- På längre sikt välkomnar vi en **översyn av resurstilldelningssystemet** i sin helhet. Det kan ifrågasättas om det är lämpligt att använda samma kriterier för fördelning av medel till yrkesverksamma som för grundutbildningsstudenter. Yrkesverksamma genomgår inte examination och får sina poäng i samma utsträckning som andra studenter. Det är ändå rimligt att utgå ifrån att alla studenter i högskolan ska slutföra sina kurser och erhålla meriterande poäng för dem. Avklarade kurser är också en förutsättning för att få studiemedel i det nya offentliga stödsystemet.

Slutsats

Skiften pågår i industrin med klimatomställning, digitalisering och elektrifiering, som ökar ingenjörers behov av att komplettera sina kunskaper. Vi hör också arbetsgivarna vittna om utmaningar med att hitta rätt kompetens och om svårigheter att rekrytera.

Digitaliseringen och den gröna omställningen tydliggör behovet av spetskompetens för de yrkesverksamma och vi ser att ingenjörerna till stor del vill återvända till högskolan för att komplettera sin utbildning. Nära var femte ingenjör är intresserad av att inom tre år återvända till högskolan för att läsa en kurs. Det motsvarar 12 000 yrkesverksamma ingenjörer per år. Hälften av dessa vill läsa en teknisk kurs.

Det nya omställningsavtalet, med det nya offentliga studiestödet, har av våra politiker lyfts fram som århundradets kompetensreform. Vi håller med om att en sådan kompetensreform kan ge utmärkta möjligheter att frigöra tid och finansiera studier för den som vill byta spår i yrkeslivet, eller för den delen öka på sina kunskaper inom ett visst område. Detta förutsätter dock att det finns ett tillgängligt kursutbud.

Vår rapport visar att ingenjörers efterfrågan på kompetensutvecklande kurser kommer att öka i en omfattning som högskolorna inte kan hantera. Utbudet av kurser kommer därför inte att matcha efterfrågan om inte åtgärder vidtas.

För att inte hela reformen ska bli en chimär krävs förändringar i högskolornas arbetssätt och inte minst en långsiktig finansiering. Nu är det upp till regeringen att ge satsningen rätt förutsättningar. Först då kan det livslånga lärandet bli lärosätenas fjärde uppgift och först då kan århundradets kompetensreform bli av.

Box 1419, 111 84 Stockholm • Besök: Oxtorgsgatan 9-11
08-613 80 00 • info@sverigesingenjorerer.se
sverigesingenjorerer.se

